

Kutatási jelentés

A Papp Ferenc Barlangkutató Egyesület Kuriszlánfői-zsombolyban 2017-ben végzett tevékenységéről

Egyesületünk részére a B-A-Z Megyei Kormányhivatal BO/16/3523-5/2016 ügyiratszámom engedélyezett feltáró kutatást.

Ebben az évben három alkalommal végeztünk kutatómunkát a Kuriszlánfői-zsombolyban, összesen kilenc ember részvételével.

Befejeztük a felszíni ácsolatot, a munkaterületet lefedtük deszkával (1. fénykép), így a felszínen dolgozó barlangászok biztonságosan mozoghatnak a barlangszáj felett. A nagyobb kövek kiszállítására láncból önzáró „kosarat” készítettünk (2. fénykép), ezt használjuk a műanyag vödör helyett. Három munkanapon termeltünk ki anyagot a barlangi depóból, összesen kb. 1,5 tonna anyagot hoztunk a felszínre. Ehhez a munkához legalább öt emberre van szükség, hárman a barlangban dolgoznak, ketten pedig a felszínen. A legnagyobb terhelés fent, a csörlősökön van, kb. 3 * 0,5 órát tud egy-egy ember tekerni.

Folytattuk a térképezést, keresztmetszeteket vettünk fel, illetve bemértük a tereméből fölfutó kürtöket (4. fénykép).

Elkezdtek a bejárattól pár méterre levő suvadást bontani. Eddig az állványzat építése és a kitermelés miatt nem foglalkoztunk vele, bár egyértelmű volt a suvadás-léte. Most a térképezés megerősített minket, hogy a tereméből felfutó egyik kürtő fél méterre megközelíti a felszínt – igaz, a suvadástól lejtő-irányba ~ 2 m-re. A suvadásnál (alatt) levő kürtő ennyire nem fut fel, viszont majdnem a jelenlegi mélypont fölött van. A laza szerkezet, és a kisebb kövek és földrepedések között lecsúszó feszítővas mutatta az irányt. Kb. 1,5 m mélyen belyukadtunk a zsombolyba. Jelenleg gyermekfej méretű lyuk van, mely a hegy felőli oldalon szálkő, völgyoldalon lazábban sziklás, bontható (3. fénykép). A járaton ledobott kő nem függőlegesen esik be a barlangba, hanem a kürtő rövid oldaljára. A kő leesése az ácsolatnál tisztán hallható. A bontást tisztán, de lefedetlenül hagytuk ott, önmagában (hacsak nem történik beszakadás a barlangba) nem veszélyes, kb. 0,5 * 1 m alapterületű, 1-1,5 m mély gödör, alján ~15-20 cm-es lyukkal.

Korábbi tapasztalatainkkal ellentétben idén denevért nem figyeltünk meg a barlangban, és lényegesen kevesebb denevér-ürülékkel találkoztunk.

A kutatást egy alkalommal akadályozta a magas CO₂ koncentráció, de ez az első, megszakított leszállás után néhány órával - beavatkozásunk nélkül - megszűnt.

Budapest, 2018. február 4.

Holl Balázs

kutatásvezető-helyettes

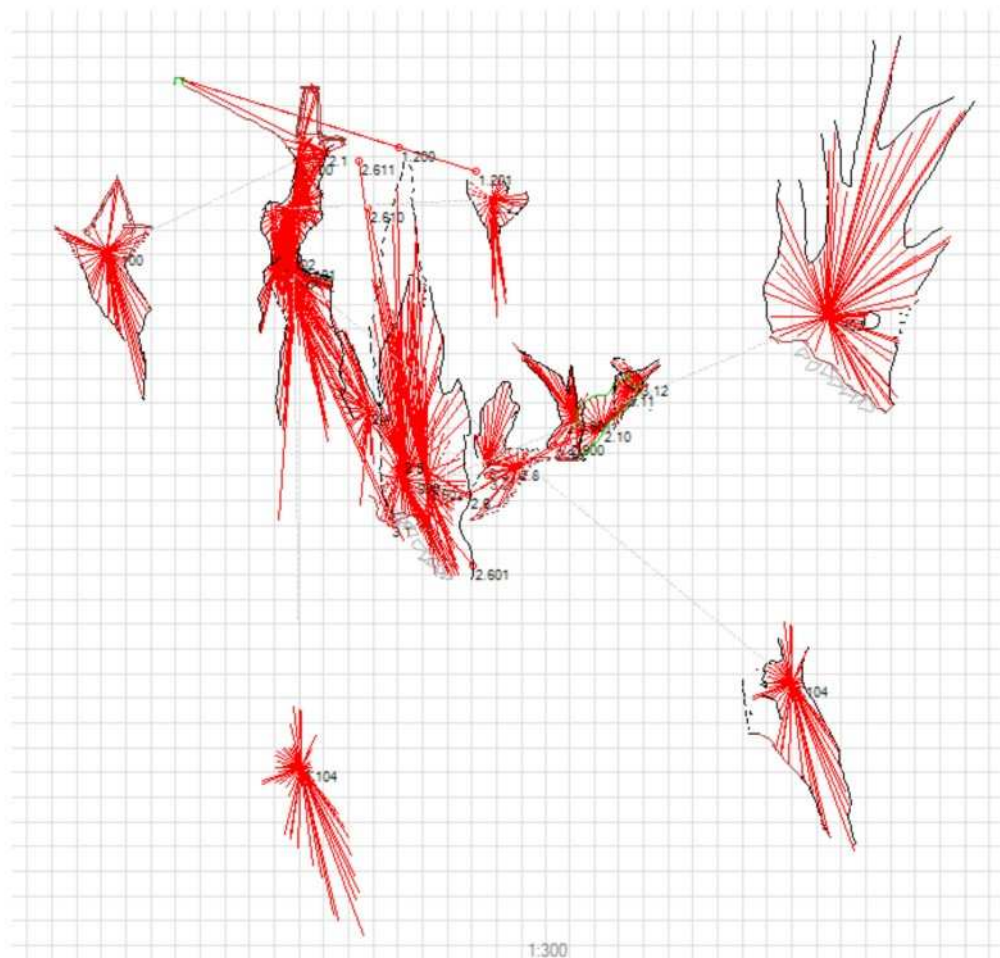
1. fénykép: A ledeszkázott ácsolat

2. fénykép: A "lánckosár"

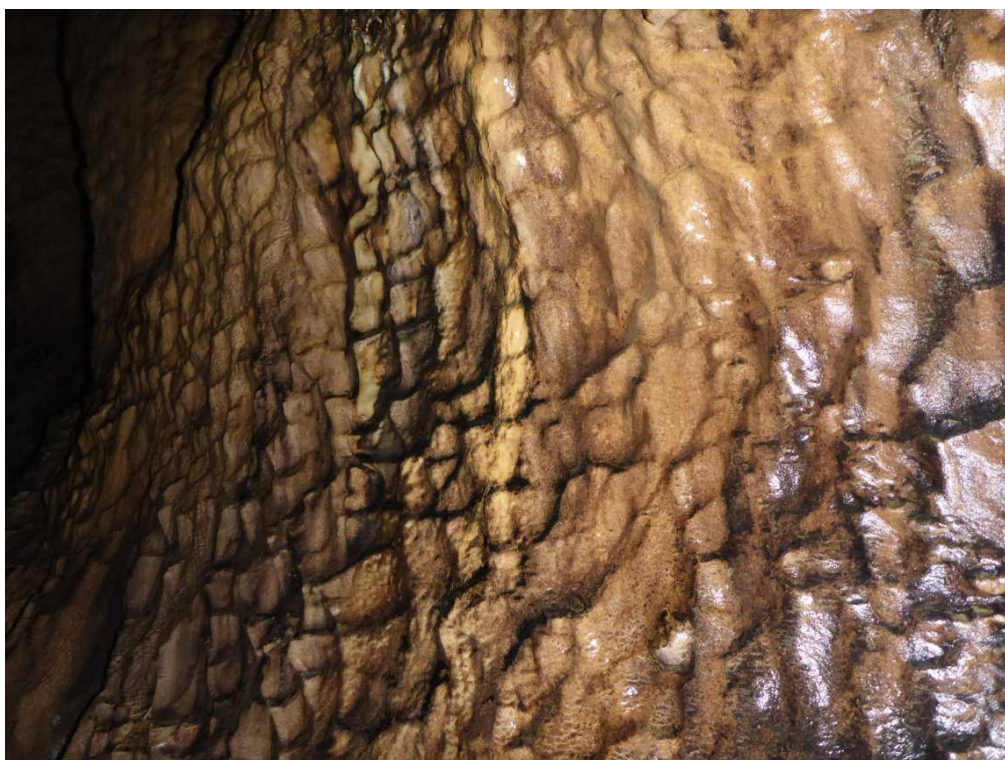
3. fénykép: Rábontás az egyik kúrtőre

4. fénykép: A felmérés részeredménye

Kutatási zárójelentés

az István-lápai-barlangban 2013-tól 2017-ig végzett tevékenységekről

Egyesületünk részére az Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség 2013. december 9-én kiadott, 17350-6/2013. számú határozata 2017. december 31-ig engedélyezte az István-lápai-barlang kutatását. Az egyes években elvégzett tevékenységekről az éves kutatási jelentésekben számoltunk be. Jelen zárójelentés nem tartalmazza ezek megismétlését, csupán összegzését és egyúttal a 2017. évről is számot ad.

2017-ben mindösszesen egyetlen alkalommal tettünk látogatást a barlangban a kutatási engedély birtokában. Az év vége előtt néhány nappal, december 29-én a Néger trombitás fantáziánévre keresztelt járatszakaszból távolítottuk el az oda levitt bontóeszközöket (úgy mint vödörök, slag, kapa), így fejezvé be a barlangon belüli tevékenységünket.

Az elmúlt 4 évről elmondható, hogy sem az Egyesület tagjainak személyes életvitele, sem a barlang objektív körülményei nem tették lehetővé a hatékony munkavégzést, így gyakorlatilag új járatszakaszok feltárása nem történt meg. A barlangról meglévő ismeretanyagunk növekedett csupán, mely egy esetleges későbbi kutatásnak lényegi információul szolgálhat.

Leglényegesebb elemként a Néger trombitás járatszakasz bontását emelnénk ki. Itt igen mostoha körülmények között lehetséges a munkavégzés. Rendkívül vizes és agyagos környezetben kell a guggoló felnőtt keresztmetszetű, közepesen lejtő, félcsőszerű járatból az agyagos-„sóderes” kitöltést kitermelni. A különösen jelentős problémát az okozza, hogy 1,5-2 órai tartózkodás után e szűk helyszínen a levegő szén-dioxid tartalma 3,5 tf% körülire emelkedik (a barlang patakos ágának szintjén átlagosan mérhető 2-2,5 %-ról), mely időbeli határt szab a tevékenységnek. Sajnos ez a rövid időintervallum éppen csak néhány vödör kitöltés eltávolítására elég, ugyanis e munka megkezdéséhez előbb 6-7 m³ víztest leszívását (egy szálkő küszöbön történő átemelés beiktatásával) kell elvégezni. (Valójában a leürülő vízmennyiség ennél lényegesen több, az üledéken keresztül történő utánpótlódás miatt.) A leszíváshoz hatékony módszernek bizonyult az 5/4”-os spiráltömlő alkalmazása, mely eleinte igen látványos hozamot produkál, azonban a vízszint csökkenésével és a víz elzagyosodásával a hozam értelemszerűen egyre csökken. Nehezítő körülmény, hogy a helyszín szűkösségére tekintettel nem lehet tetszőlegesen hosszú tömlőt kiteríteni, hanem a leszívás folyamatát megszakítva kell a tömlő hosszabbítását elvégezni a csökkenő vízszint és a hidraulikus gradiens megfelelő szinten tartása okán. (A tömlőtoldás kivitelezését segíthetné egy csap közbeiktatása, mely elzárása révén megakadályozható lenne a tömlő lelevegősödése, ezáltal sok idő és fáradság lenne megspórolható, amit az újbóli leszívás beindítása jelent. Talán nem túlzás azt állítani, hogy e helyen minden perc számít.)

Fent ismertetett nehézségek és a kutatási alkalmak csekély száma miatt nagyjából két méter érdemi előrehaladást sikerült elérni, mely normál esetben nem is látható, hiszen a járat (a folyamatos leszívás hiányában) víz alatt áll.

A Néger trombitás elnevezésű szakaszban végzett tevékenységeinkről részletesen a 2014. és 2015. évről szóló kutatási jelentések számolnak be.

Mindezen túl említést érdemel a Zeg-zug-ág végén elhelyezkedő kürtőrendszer több évtizedes köteleinek részleges cseréje. Erről a 2014. és a 2016. évről szóló kutatási jelentések adnak számot. E helyütt is fontosnak tartjuk azonban megjegyezni, hogy a kötélcsere közel sem volt teljes, a felsőbb részeken életveszélyesen elöregedett kötelekkel és bizonytalan kikötési pontokkal továbbra is számolni kell.

Egyesületünk fentiekén túl egy-egy leszállás alkalmával a beépített kötélpályák (2015 - Keleti-felső-ág, 2016 - Bea-ág) állapotát mérte fel, s dokumentálta, segítve ezzel a Nemzeti Park Igazgatóság kezelői tevékenységét.

Az alábbiakban – az információk fennmaradása céljából – a Zeg-zug-ág kapcsán néhány megfigyelést közlünk, melyek e barlangszakasz genetikája, felszíni kapcsolatai vonatkozásában érdekesek lehetnek.

Az alapos szemlélődő számára közismert tény, hogy e barlangban nem csupán a befoglaló mészkő törmeléke van jelen a vízfolyások hordalékában, hanem a barlangtól északra húzódó andezit törmelékcszemcséi is. Ennek magyarázata evidens: a víznyelőkön keresztül a felszínről az andezit törmelék könnyűszerrel a mélybe jut / jutott, s az aktív patakos részeken szállítódik. Annak a magyarázata viszont, hogy a Zeg-zug-ág közel legvégén, a vízfolyás mentén észlelhető, gyermekfej nagyságú (erősen málott) andezit anyagú szikladarabok (*1. kép*) miként jutottak oda, már közel sem ennyire egyértelmű.

1. kép Mangános bekérgezéstől barnás-fekete felszínű andezit blokkok a Zeg-zug-ág végének patakmedrében

E blokkok mérete meghaladja azt a nagyságendet, melyre a folyóvízi szállítás e felszín alatti környezetben magyarázatul szolgálna, ráadásul a szögletes alakjuk is ez ellen szól. Méretük és alakjuk rövid szállítási útvonalat feltételez, viszonylag közeli felszíni kapcsolatot jelez, melyet azonban jelenleg nem ismerünk.

A talány megoldására a választ a Zeg-zug-ág végső hasadékának közepénél lévő kisebb terem szolgáltathatja, melynek legmagasabb pontján (sajnos nem megközelíthetően) a főtében ősi omladékos kitöltés látható (megfelelő világítás mellett). A kitöltés ősi voltára az enged

következtetni, hogy a kitöltés omladéktömbjei alulról oldottak, az agyagos mátrixból nem állnak ki (2. kép).

2. kép Ősi omladékos kitöltés a Zeg-zug-ág végén lévő terem főtájában

E kitöltés, pontosabban az e kitöltésnek helyet adó valamikori barlangjárat lehet a magyarázata az jelen lévő andezit blokkoknak. Elképzelhető, hogy itt egykoron egy felszínig hatoló kürtőrendszer (fentről közelítve aknarendszer (víznyelő) létezett, melybe a felszínről a közeli andezit területről a törmelék tömegmozgások révén behordódott. Másik lehetséges magyarázat, hogy e tektonikusan erősen igénybevett környezetben (a terem falai gyönyörű feltárását képezik az un. kataklázitnak v. vetőbreccsának – 3. kép) a barlang egykoron a felette elhelyezkedő andezitre lyukadt, s az onnan származó „idegen” anyag jelenik meg a jelenleg ismert részeken.

3. kép Jelentős felületen feltároló kataklázit a Zeg-zug-ág végén elhelyezkedő teremben

Érdekességképpen megemlíjtük továbbá, hogy a Zeg-zug-ág legvégén található, évtizedekkel ezelőtt az agyagos kitöltésbe mélyített kutatóakna talpán egyben lévő békacsontvázat észleltünk.

Az állat idekerülése a főági vízfolyás irányából kizárható, a leküzdendő szintkülönbségek miatt, így besodródása csak az itt állandóan észlelhető vízfolyással magyarázható. Viszont ha az állat e kutató akna mélyére élve lejutott (önálló mozgásra képes volt), a felszínről viszonylag tágas és nyitott vízvezető járatnak kell léteznie... Vélhetően az Egyetem-tebri-víznyelőbarlang irányából.

Budapest, 2018. február 6.

Gazda Attila
kutatásvezető helyettes

Egri László
kutatásvezető